

Existența unei clădiri monument istoric, înmagazinarea, conservarea și expunerea unui patrimoniu merit să susțină și să argumenteze ideea înființării unui muzeu sint, evident, condițiile sine qua non ale ființării unei instituții de acest tip. Li se adaugă însă, pentru a obține statutul de muzeu, câteva alte coordonate: cercetarea patrimoniului și a locului, transmiterea rezultatelor cercetării prin mijloacele muzcotehnice și, mai ales, existența unui receptor care să transforme o informație potențială și susceptibilă de trăire estetică într-o realitate culturală. Rațiunea de existență a unei instituții muzeale este *comunicarea*; comunicarea de informații științifice, culturale, comunicarea unei stări de spirit sau de suflet specifice unei epoci sau unui loc, comunicarea unor trăiri merită să genereze în acela căruia i se adresează o atitudine de răspuns. Apare, astfel, obligativitatea existenței unei secții de relații cu publicul, ai cărei specialiști sînt, de fapt, liantul între gînd și materializarea lui.

Muzeul Național Cotroceni constituie, în România, o instituție de un tip mai special. Există și alte muzee care adăpostesc între zidurile lor piese istorice și piese de artă. Există muzee care folosesc un monument istoric ca lăcaș al unor colecții. Există case memoriale. Fiecare dintre aceste muzee are un vocabular propriu și metodologii specifice de cercetare și expunere, condiționate de categoria căreia el îi aparține. Muzeul Național Cotroceni este, în același timp, monument istoric, muzeu cu caracter istoric, muzeu de artă și casă memorială, toate aceste caracteristici fiindu-și consubstanțiale. Ineditul situației obligă la decelarea unor modalități noi de abordare atât a cercetării, cît, mai ales, a contactului cu publicul.

Se explică, în felul acesta, numărul mare de specialiști — prin comparație cu acela al altor sectoare — ocupați în relațiile cu publicul. Se explică, de asemenea, structurarea secției în două compartimente diferite ca tehnică de lucru.

„Relațiile cu publicul” reprezentînd secția „foc continuu” a muzeului, a fost organizată în așa fel încît să asigure relația optimă cu vizitatorii în orice situație și în orice moment. Din motive de conservare și de protejare a patrimoniului, vizitarea are loc în urma programării telefonice prealabile care permite formarea unor grupuri de maximum 15 persoane. Fiecare grup este condus de un ghid prin labirintul muzeal și oferă toate explicațiile necesare referitoare la istoria locului, arhitectura ansamblului, personalitățile legate de Cotroceni și patrimoniul artistic expus în săli. Ghizii sînt în general foarte tineri, majoritatea studenți, pregătiți în muzeu și testați periodic, vorbind cel puțin o limbă străină. Bine dispuși și amabili în permanență, calități obligatorii ale tuturor celor care intră în contact direct cu publicul ei încearcă să răspundă cît mai detaliat la întrebările și propunerile vizitatorilor. Acestea din urmă sînt notate și discutate în consiliul științific și administrativ al muzeului. Ghizii se ocupă, deci, de tipul elementar de relație, vizita, de obicei pentru prima oară, în muzeu sau într-o expoziție temporară.

Muzeografilor le revine stabilirea metodologiilor specifice, necesare împlinirii obiectivelor propuse în relația muzeu — public:

— crearea formelor de expunere pertru public a rezultatelor cercetării (serii muzeale, colocvii, publicații științifice);

— păstrarea continuă a muzeului în conștiința publicului (prezența în programele mas-media, publicații publicitare, crearea de relații muzeu—industrie în vederea stabilirii de produse specifice pentru standul cu vânzare etc.;

— formarea unui public constant printr-o strategie pedagogică, vizând toate categoriile de vizitatori, dar mai ales tinerii;

— stabilirea unor procedee de marketing, mai necesare ca oricând existenței unei instituții culturale.

Tot lor le revine prezentarea muzeului pentru delegațiile oficiale sau pentru specialiștii români și străini, al căror interes poate depăși, fie ca domeniu, fie ca profunzime, posibilitățile ghizilor.

Până în prezent, Muzeul Național Cotroceni a reușit să abordeze, în numai șase luni de funcționare pentru public, aproape toate aceste aspecte.

Bilunar se desfășoară în muzeu seri culturale ce includ o conferință urmată de un concert de muzică de cameră. Conferințele, cu teme de istorie sau de istoria artei, legate direct de ansamblul Cotroceni, sînt susținute de personalități ale vieții culturale românești, concertele programînd piese în armonie cu tema conferinței. Calitatea interpreților a adus deja acestei activități numele de „stagionea de cameră de la Muzeul Cotroceni”. Alături de nivelul profesional ridicat al conferințelor și concertelor, ambianța deosebită a palatului, îmbibată de istorie și cultură, precum și atenția și amabilitatea organizatorilor au determinat, încă de acum, crearea unui public constant. Printre invitați, un loc special îl ocupă ziariștii presei scrise și audiovizuale. Inerția unora dintre ei, necunoașterea și, uneori, reaua-voință a altora ne determină să persistăm în dorința de a-i avea printre noi, dorință justificată de eforturile și onestitatea noastră. Numele unor istorici ca Virgil Cîndea, Răzvan Theodorescu, Panait I. Panait, Paul Michelson (SUA) sau al unor interpreți de talia Mariei Slătinaru Nistor, Steliana Calos, Georgeta Stoleriu, Ion Ivan Roncea, pentru a nu aminti decît pe aceia care ne vin acum în minte, merită cu prisosință efortul nostru și etologia jurnalistică.

În luna iunic, muzeul nostru a organizat un colecviu româno-american cu tema „Cotroceni în istorie”. Nivelul comunicărilor prezentate de specialiștii români din București și din țară sau de aceia americani, vizitele de studiu de la Sinaia și Bran care au constituit a doua parte a manifestării au dovedit, pe lângă nivelul profesional al invitaților, capacitatea organizatorică a muzeografilor. Luna septembrie a marcat, pe agenda Muzeului Național Cotroceni, un al doilea colocviu național, de artă decorativă.

Marcarea unor momente cu profunde implicații spirituale constituie o altă preocupare a sectorului de relații cu publicul. Concertele speciale organizate de Crăciun și de Paște, cu muzică religioasă și cu o ținută interpretativă excepțională, s-au bucurat de un public numeros și deosebit de cald. Un alt fel de rezonanță și un alt fel de public a intrat în muzeul nostru la 18 mai, pentru a sărbători, prin discuții de specialitate, prin întîlnirea nu tocmai ușoară a muzeografilor din diferite orașe, Ziua Internațională a Muzeelor. Intenționăm ca tot ce a însemnat odată tradiție autentică să redevină tradiție, ca tot ce înseamnă în momentul de față conviețuire culturală universală să intre în conștiința și mentalitatea oamenilor și, mai ales, a specialiștilor din muzeu.

La parterul muzeului este deschis un stand cu vânzare pentru public. Alături de pliantul muzeului cu text în limbile română, franceză și engleză, de cărțile poștale și seturile de diapozitive cu imagini din expunere, gravuri inedite după plăci aflate în posesia muzeului, realizate pe hîrtie manufacturată, picturi și gravuri realizate de artiști plastici contemporani, obiecte decorative din sticlă tip Montesi fabricate la Azuga, au un dublu rol: acela publicitar despre care am mai amintit și, prin calitatea lor, încercarea de a contribui la educația estetică a vizitatorilor. Gama pieselor—suvenir de la Muzeul Național Cotroceni se va diversifica continuu, pe măsură ce relațiile noastre cu instituțiile creatoare de obiecte decorative vor primi o formă care să satisfacă standardele ambelor părți.

Se cuvin amintite aici, chiar dacă organizarea lor nu este opera specialiștilor

secției de relații cu publicul, expozițiile temporare, pentru că ele intră în strategia atragerii continue a publicului. În prima parte a acestui an, Muzeul Național Cotroceni a organizat două asemenea expoziții: „Restaurarea — artă și meșteșug — la Cotroceni” și „Ceasul — univers artistic” (în colaborare cu Muzeul Ceasului din Ploiești). În luna octombrie s-a deschis cea de-a treia, dedicată Art Nouveau-ului, realizată în colaborare cu muzeul Peleş. Abordând teme de largă respirație și expunând piese de patrimoniu deosebite, aceste expoziții, gândite pentru publicul cel mai larg, intenționează să prezinte idei și aspecte, neglijate timp de peste patruzeci de ani, legate de istoria ansamblului arhitectural Cotroceni, de patrimoniul artistic adăpostit aici.

Toate aceste activități sînt o incontestabilă reușită. Perfecta adecvare a programelor la nevoile spirituale ale publicului, precum și descoperirea modalităților de a le releva vizitatorilor propriile lor interese culturale neconștientizate uncori, nu sînt posibile decît în condițiile cunoașterii celor care ne trec pragul. Începînd cu luna mai a.c., muzeul a inițiat o cercetare de sociologie a publicului. Desfășurată în patru etape — mai, august, octombrie 1992 și februarie 1993 — ea încearcă realizarea unei radiografii psiho-sociale a vizitatorilor și implică completarea unui chestionar la sfîrșitul vizitei. Chestionarul cuprinde o serie de întrebări precodificate, astfel încît cel ce îl completează nu trebuie decît să încercuiască opțiunea sa; în acest fel, completarea durează numai cîteva minute, ritmul vizitării nu este perturbat, iar din răspunsurile date se pot stabili: structura socio-profesională a publicului; standardul cultural al acestuia; frecvența vizitării muzeelor; sursele de informare despre muzeul nostru. Eșantionarea publicului este reprezentativă (cca 4.000 subiecți), iar metodele de prelucrare a datelor — analiza pe computer — oferă rezultate statistice, histograme, corelații de toate tipurile și contingențe ce vor permite o imagine completă asupra subiecților anchetati.

Dormitorul reginei Maria

Baza de date astfel obținută va servi la stabilirea în cunoștință de cauză a modalităților pedagogice, la indicare unor direcții noi de cercetare și la inițierea unui studiu de marketing muzeal.

Rezultă din această succintă trecere în revistă a obiectivelor activității secției de relații cu publicul și o concluzie vizînd specialiștii din acest domeniu. Pe lîngă pregătirea profesională (istorici sau istorici de artă în cazul Muzeului Național Cotroceni) se dovedesc necesare calități specifice: imaginație, finețe psihologică, dotare pedagogică, o perfectă stăpînire de sine și, obligatoriu, curiozitatea și suplețea intelectuală, receptivitatea pentru nou și pentru experiment, indiferent de practica în meseria de muzeograf. Echipa de specialiști de la Muzeul Național Cotroceni este, din fericire, formată din oameni foarte tineri. Este o garanție pentru receptivitatea lor, este un efort deloc ușor pentru deprinderea unei specializări care, în perfida anonimatului persoanei sale de multe ori (o altă condiție a eficienței în acest domeniu), oferă satisfacții profesionale dintre cele mai profunde.

Un prestigieux collectif de spécialistes du Musée National de Cotroceni présente la série d'articles: „Fonder un musée et le rendre célèbre” (dr. Ioan Opreș); „Revitalisation des monuments historiques. Analyse de l'ensemble de Cotroceni” (architecte Ana Marie Orășanu); „Cotroceni à l'époque médiévale” (Benonia Cihă, historien); „L'ensemble de Cotroceni à l'époque moderne” (Diana Foteșcu, historien, Marian Constantin, historien d'art); „Le Musée National de Cotroceni et son public” (Victoria Anghelșcu, historien d'art, Lena Varga, historien d'art); Les spécialistes examinent les données des caractères historique, archéologique, architectural et muséographique:

Le domaine de Cotroceni est mentionné dans les anciens documents à partir du XVIe siècle. Depuis la deuxième moitié du XVIIe s. il est entré dans la possession de la famille des Cantacuzènes. Le prince régnant Serban Cantacuzène (1678—1688) a fait de Cotroceni son principal établissement. Le monastère et les maisons princière ont été construites ici à son ordre pendant 1679—1681.

Jusqu'à l'époque moderne, Cotroceni a été témoin d'un grand nombre d'événements historiques et culturels, des faits et des actes d'importantes personnalités roumaines. Quelques cellules, la cuisine, les caves impressionnantes — c'est tout ce qui reste des anciennes maisons princières. Du point de vue muséographique, ces espaces ont été aménagés afin de reconstituer l'époque Cantacuzène: à l'aide d'anciens documents du pays et d'artefacts exposés (tissus, argenterie, icônes), les spécialistes ont refait l'atmosphère du temps ou l'ensemble de Cotroceni a été bâti. Les objets provenant de l'église „L'Assomption” (colonnes, portail, encadrements, ceinture, pierres tombales), démolie abusivement en 1984, occupent une place importante dans l'exposition.

Les espaces qui ont appartenu à l'ancien palais royal attirent l'attention du public.

En 1893 le gouvernement roumain a décidé de construire sur la place des maisons princières un palais pour les héritiers de la couronne: Ferdinand de Hohenzollern et Marie de Saxe Coburg Gotha. Les travaux ont été confiés à l'architecte français Paul Gottereau qui, en deux années seulement, a édifié la bâtiment imposant en style néo-classique. Transformé radicalement vers la fin du premier quart de notre siècle par les interventions de l'architecte Grigore Cerchez, subsistant par la suite de nombreuses modifications des intérieurs au temps de la reine Marie, le palais a été gravement affecté par les tremblements de terre de 1940 et 1977. Aux désastres naturels viennent s'ajouter la spoliation et l'éparpillement d'une partie considérable de son patrimoine lors du régime totalitaire. Après avoir fonctionné comme palais des pionniers, en 1977 le gouvernement a décidé sa restauration. Ce fut un travail long, de dix ans à-peu-près. Simultanément ont été bâties une nouvelle aile au sud ainsi qu'une cour intérieure pour la Présidence de la Roumanie.

A partir de 1990, l'ancienne aile du palais a été transformée en musée.

La transformation de l'intérieur du palais en musée a posé bien des problèmes. Là où il a été possible, les spécialistes ont intégré à l'exposition quelques intérieurs restés intacts ou quasi-intacts et dont la valeur documentaire est incontestable. D'autres surfaces ont été ennoblies d'exquises pièces d'art décoratif provenant du patrimoine royal. Les espaces ou les témoins d'époque ont été moins nombreux ont été aménagés afin de refléter l'atmosphère spécifique de la fin du XIXe et du commencement du XXe s.

Le hall de l'entrée témoigne pleinement de l'éclectisme caractéristique au „style” Napoléon III.

Le premier étage contient les chambres de représentation. La *salle à manger* en style néo-Renaissance allemande (où le plafond coffré, les lambris et les encadrements en bois sculpté s'agencent harmonieusement avec les panneaux en papier mâché) et le *salon des fleurs* — qui, bien qu'une option des restaurateurs, se caractérise par une distribution exquise du décor stucqué et des couleurs — se remarquent surtout par leurs proportions élégantes. La *bibliothèque* et le *salon de chasse* ont été les chambres préférées du roi Ferdinand: la première renfermait un fonds important de livres de botanique, la deuxième — les armes et les trophées royaux. Le grand salon de réception reste un point de référence dans l'histoire de la construction du palais. Des décisions très importantes pour notre histoire moderne ont été prises ici, avant l'intervention de l'architecte Grigore Cerchez: c'est ici qu'a été signée le 14 août 1916 l'entrée de la Roumanie dans la première guerre mondiale, c'est ici que le gouvernement Marghiloman a conclu la paix de 1918 avec les Puissances Centrales.

Les appartements se trouvent au deuxième étage. Malgré l'insuffisance des témoins d'époque, quelques chambres sont conservées sans modifications essentielles. C'est le cas du *Salon Oriental* qui en 1905 était aménagé comme salon de peinture de la reine, de la *chambre à coucher de la reine* — fidèlement restaurée d'après la variante de 1929 et du *salon norvégien*, un chef-d'oeuvre de la sculpture en bois du début de notre siècle.

Les spécialistes ont essayé de refaire l'atmosphère de l'époque dans le cas des autres appartements du deuxième étage. Des styles majeurs de l'histoire de l'art décoratif européen, réévalués au XIXe siècle, sont présentés au public. Les *appartements français* renforcent des pièces représentatives pour une longue période de l'histoire des styles: depuis la fin de la Renaissance, en passant par les grands styles du XVIIIe s. — le rococo et Louis XVI — jusqu'à l'époque Napoléon III.

L'ambiance caractéristique pour d'autres styles importants de l'histoire de l'art européen — Renaissance italienne et allemande, rococo anglais et vénitien — est créée par des pièces d'une valeur égale, qui alternent avec des oeuvres d'art d'origine ibérique décorant le salon Cerchez.